

Zaburzenia integracji sensorycznej u przedszkolaków

Dzieciństwo charakteryzuje się silną potrzebą eksploracji, czyli poznawania świata i porządkowania wiedzy o nim. W tym odkrywaniu nowości kluczową rolę pełnią dziecięce zmysły. Te podstawowe: wzrok, słuch, smak, węch i dotyk wymieniamy jednym tchem, bez chwili zastanowienia, ale nie tylko one dostarczają nam informacji o sobie i świecie.

Istotną rolę w poznawaniu rzeczywistości pełni układ przedsionkowy, zwany też zmysłem równowagi, dzięki któremu odbieramy informacje o ruchu, oraz zmysł proprioceptywny, który odnosi się do czucia własnego ciała (dotyczy czucia głębokiego, czyli bodźców płynących z mięśni i stawów). Wszystkie informacje, które dziecko odbiera za pośrednictwem zmysłów, muszą zostać później zorganizowane i zinterpretowane przez mózg, po to, by mogły służyć wykształceniu właściwej reakcji.

Czym jest integracja sensoryczna?

Proces wzajemnego oddziaływania na siebie poszczególnych zmysłów określa się mianem integracji sensorycznej. Jest to bardzo złożony proces, który przebiega nieświadomie, w obrębie ośrodkowego układu nerwowego. To dzięki prawidłowej integracji wrażeń zmysłowych jesteśmy w stanie właściwie zinterpretować informacje napływające ze świata zewnętrznego i własnego ciała, co pozwala na zaplanowanie i wykonanie odpowiedniej reakcji. Innymi słowy, żeby móc się poruszać, bawić i uczyć, dziecko musi złożyć w jedną całość informacje o tym, co widzi, czuje, słyszy, a także o tym, w jakiej pozycji znajduje się jego ciało.

Zaburzenia integracji sensorycznej w wieku przedszkolnym

Zdarza się, że ta interpretacja doznań sensorycznych nie przebiega prawidłowo. Wtedy dziecko może mieć problem z zadaniami, które innym przedszkolakom w jego wieku nie sprawiają już żadnej trudności, albo czuć dyskomfort podczas zabaw, które większości dzieci sprawia-

Symptomy, które mogą świadczyć o zaburzeniach integracji sensorycznej:

- trudności w samodzielnym jedzeniu, ubieraniu się, korzystaniu z toalety;
- nadwrażliwość na zapachy, dotyk lub hałas – dziecko nie lubi być przytulane, reaguje wstrętem na zapach niektórych pokarmów;
- zbyt mała wrażliwość na dotyk czy dźwięk – dziecko nie słyszy kierowanych do niego komunikatów, nie czuje położonej na ramieniu ręki;
- niska sprawność motoryczna, niechęć i trudności w nabywaniu sprawności w posługiwaniu się kredkami;
- „niezdarność”, słaba koordynacja ruchowa, trudności w utrzymaniu równowagi;
- trudności w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami;
- problemy związane z jedzeniem, silna wybiórczość pokarmowa;
- niewyraźna mowa;
- naruszanie przestrzeni prywatnej innych osób, zderzanie się z dziećmi, pokładanie na innych dzieciach;
- wahania nastrojów, silne napady wściekłości.

ją przyjemność. Warto wiedzieć, że zaburzenia integracji sensorycznej nie są charakterystyczne jedynie dla niemowląt i małych dzieci. Jeśli dziecko nie zostanie poddane profesjonalnej terapii, problem z właściwą integracją informacji zmysłowych będzie towarzyszył mu również w okresie szkolnym, a nawet w dorosłości. W poszczególnych okresach rozwojowych zaburzenia integracji sensorycznej manifestują się w inny sposób. Ogólnie można powiedzieć, że są one źródłem dziecięcego dyskomfortu oraz obniżają efektywność działania dziecka, utrudniając nabywanie nowych umiejętności.

Wyróżnia się trzy podstawowe postaci zaburzeń integracji sensorycznej:

- **nadwrażliwość sensoryczną**, która charakteryzuje się odczuwaniem wszystkich zmysłowych doznań z dużą intensywnością i unikaniem wrażeń sensorycznych. W związku z tym dzieci z nadwrażliwością sensoryczną mogą preferować mało zróżnicowaną dietę, trudno odnajdywać się w nowych sytuacjach oraz źle się czuć w tłocznych i głośnych miejscach;
- **podwrażliwość sensoryczną**, dla której typowe jest poszukiwanie wrażeń zmysłowych (autostymulacja). Dzieci charakteryzują się nadmierną aktywnością ruchową, która skutkuje odbiorem wielu wrażeń zmysłowych, słabą reakcją na dotyk, a nawet ból, poszukiwaniem zabaw dostarczających silnych wrażeń, takich jak wysokie huśtanie się na huśtawce, krzesiło, szybkie kręcenie się na karuzeli;
- **trudności w planowaniu ruchu** – dzieci mają problemy z wykonywaniem celowych ruchów. Mogą nie lubić zabaw ruchowych, szczególnie tych, które wymagają równoczesnego śpiewania i gestykulacji, mieć problemy z równowagą oraz z wykonywaniem zadań wymagających umiejętności z zakresu dużej motoryki (np. rzucanie, kopanie, łapanie piłki).

Wiele objawów, które mogą świadczyć o problemach w efektywnej integracji informacji sensorycznych, dość powszechnie występuje pojedynczo u dzieci w wieku przedszkolnym. Pojawienie się któregoś z nich nie musi więc świadczyć o zaburzeniach integracji sensorycznej. Jeśli jednak rodzice i nauczyciele często zauważają u dziecka występowanie kilku z tych symptomów w dużym nasileniu, warto udać się do terapeuty integracji sensorycznej, który przeprowadzi profesjonalną diagnozę i będzie mógł zaplanować dla dziecka właściwą terapię lub w razie potrzeby skierować je do innego specjalisty.

Procesy integracji sensorycznej są niezwykle skomplikowane, dlatego podana lista zachowań, nawet w przybliżeniu nie może służyć do diagnozy zaburzeń z tego zakresu. Ważne, by rodzice i nauczyciele wiedzieli, że diagnozy i terapii procesów integracji sensorycznej może się podjąć jedynie certyfikowany terapeuta. ■

Małgorzata Stańczyk – absolwentka psychologii i filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Interesuje się psychodietetyką i tematyką żywienia dzieci ze specjalnymi potrzebami dietetycznymi. Autorka bloga psychologicznego.spełniamama.pl.

Ekspert o zaburzeniach integracji sensorycznej

Ewelina Galuba

Uwaga na zmysły

Nauczyciel wychowania przedszkolnego ma w swojej pracy możliwość obserwowania reakcji dziecka w wielu sytuacjach. Pewne zachowania mogą świadczyć o zaburzeniach integracji sensorycznej (SI). Uwagę nauczyciela powinno zwrócić dziecko, które:

- stroni od zabaw, w których brudzą się ręce, np. lepienie z gliny, wyklejanie plasteliną, malowanie palcami;
- nie zauważa przeszkód na swojej drodze (może to być krzeselko, inne dziecko bawiące się na dywanie), bez przerwy się potyka, obja o meble, ściany, inne dzieci w grupie;
- wierci się, buja na krześle, często się kiwa;
- wkłada do buzi wszelkie napotkane przedmioty, łączy różne powierzchnie, np. stół, szymbę, ścianę;
- nie zauważa, że pobrudziło się podczas jedzenia, zabaw w piaskownicy, nie przeskakadza mu np. mokre rękawy;
- ma słabą koordynację ruchową;
- jest mało sprawne manualnie;
- ma problemy z samoobsługą;
- boi się schodzić po schodach, wchodzić na drabinki, zjeżdżać ze zjeżdżalni;
- jest nadwrażliwe słuchowo.

Dzieci z zaburzeniami integracji sensorycznej z jednej strony unikają bodźców, na które są nadwrażliwe, przez co nie podejmują aktywności, które sprawiają, że odczuwają dyskomfort. Z drugiej strony poszukują takich doznań, które są im potrzebne, i autostymulują się. Np. dziecko mające silną potrzebę stymulacji przedsiónekowej wciąż się huśta na krześle, wierci, jest w ciągłym ruchu.

Warto obserwować swoich wychowanków, notować niepokojące nas objawy i rozmawiać z rodzicami, pytać czy obserwują podobne zachowania dziecka w domu. Jeśli tak, można zasugerować konsultację z terapeutą integracji sensorycznej, który na podstawie informacji od nauczycieli, wywiadu z rodzicami, kwestionariusza rozwoju sensomotorycznego, obserwacji klinicznej dziecka i specjalnie opracowanych Południowokalifornijskich Testów Integracji Sensorycznej będzie mógł postawić diagnozę i rzetelnie opracować plan terapii dla konkretnego dziecka.

Nauczyciel, w ramach szeroko pojętej profilaktyki, może proponować swoim podopiecznym takie zabawy, które stymulują kilka zmysłów jednocześnie. Należy jednak pamiętać, że w przypadku dziecka z zaburzeniami SI to terapeuta na podstawie diagnozy doбира właściwe ćwiczenia. Jest to istotne, gdyż to, co dla jednego dziecka będzie korzystne, drugiemu może wręcz szkodzić. Jedno dziecko może być np. nadwrażliwe dotykowo, zatem będzie unikać bodźców dotykowych. Inne, w tej samej grupie, może być podwrażliwe dotykowo i poszukiwać doznań dotykowych.

Terapia integracji sensorycznej jest zwykle dla dziecka bardzo przyjemna. Wykorzystuje się do niej specjalistyczny sprzęt, w skład którego wchodzi m.in. huśtawki, równoważnie, rozmaite piłki, masażery, zjeżdżalnia, deskorolka. W trakcie zajęć dziecko bawi się, pobudzając tę sferę w rozwoju sensomotorycznym, która tego wymaga, przy czym ilość i intensywność stymulacji jest regulowana przez terapeuta. Po zakończeniu terapii układ nerwowy dziecka potrafi tak przetworzyć informacje sensoryczne, płynące zarówno z otoczenia jak i z ciała, aby wykorzystać te informacje do celowego działania.

Ewelina Galuba – logopeda, terapeuta pedagogiczny, terapeuta integracji sensorycznej II stopnia, członek Polskiego Stowarzyszenia Terapeutów Integracji Sensorycznej. Pracuje w Centrum Rozwoju Dziecka i Rodzica PESTKA w Krakowie oraz w Centrum Logopedycznym Artykulacja.

www.centrumpestka.pl www.artykulacja.edu.pl